

Instytut Pamięci Narodowej - Łódź

<https://lodz.ipn.gov.pl/pl6/nauka/konferencje-naukowe/34183,Sesja-naukowa-Kosciol-rzymskokatolicki-w-Lodzkiem-w-okresie-duszpasterzowania-bi.html>
21.05.2024, 01:08

Sesja naukowa „Kościół rzymskokatolicki w Łódzkiem w okresie duszpasterzowania biskupa Michała Klepacza (1947-1967)” - Łódź.

[więcej zdjęć](#)

W dniach 12-13 maja 2004 r. w auli Wyższego Seminarium Duchownego w Łodzi odbyła się sesja naukowa zatytułowana „Kościół rzymskokatolicki w Łódzkiem w okresie duszpasterzowania biskupa Michała Klepacza (1947-1967)”. Konferencja zorganizowana została przez Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Łodzi i Kurię Archidiecezji Łódzkiej.

Sesję rozpoczęły wystąpienia prezesa IPN. Prof. dr hab. Leona Kieresa i arcybiskupa metropolity łódzkiego dr. Władysława Ziółka. Mówcy podkreślili znaczenie tematyki zawartej w tytule sesji oraz wyrazili nadzieję, że sesja przyczyni się do pogłębienia wiedzy o położeniu duchowieństwa i wiernych w okresie rządów komunistycznych.

Pierwszy, wprowadzający referat wygłosił prof. Wiesław Jan Wysocki z Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, który przedstawił główne kierunki polityki państwa wobec Kościoła polskiego w okresie powojennym. Z kolei ks. dr Piotr Zwoliński z Wyższego Seminarium Duchownego w Łodzi ukazał sytuację Kościoła łódzkiego w pierwszych latach

po II wojnie światowej, kiedy to szybko podnosił się on z ogromnych strat i zniszczeń spowodowanych antykościelną polityką okupantów niemieckich. Następnie ks. prof. Jerzy Myszor z Uniwersytetu Śląskiego przedstawił referat dotyczący biskupa Michała Klepacza. Mówca skoncentrował się na politycznej działalności ordynariusza łódzkiego, któremu przyszło kierować Episkopatem w najtrudniejszym okresie po internowaniu prymasa Stefana Wyszyńskiego. Przedstawił zarówno najważniejsze wydarzenia z politycznej biografii biskupa, jak i skomplikowane uwarunkowania wpływające na jego stosunek do władz komunistycznych. Postać biskupa rysuje się niejednoznacznie, z jednej strony był daleko bardziej ustępliwy wobec wzmagającego się nacisku reżimu komunistycznego niż uwięziony prymas, co miano mu potem za złe, z drugiej jednak strony próbował oddalić od Kościoła niebezpieczeństwo dalszych represji.

Antykościelnym działaniom urzędów bezpieczeństwa publicznego w Łódzkiem poświęcone były dwa kolejne referaty przygotowane przez pracowników Oddziału Łódzkiego IPN. Joanna Żelazko przedstawiła struktury i funkcjonariuszy WUBP, którzy realizowali w Łódzkiem opracowaną na najwyższym szczeblu politykę brutalnego zwalczania Kościoła. Z kolei Radosław Peterman ukazał praktyczne efekty działalności tych struktur sprowadzające się do różnorodnych działań operacyjnych i represyjnych. Dużo uwagi poświęcił zagadnieniom agentury wśród księży.

Obrady pierwszego dnia sesji zamknął referat prof. Hanny Konopki z Uniwersytetu w Białymstoku poświęcony nauczaniu religii w szkołach diecezji łódzkiej. Mówczyni oceniła sytuację w Łódzkiem w zakresie nauczania religii jako typową dla całej Polski. Po okresie względnego liberalizmu w pierwszych latach powojennych, władze przystąpiły do rugowania religii ze szkół. Wprawdzie w okresie Października '56 znowu znalazła się w programach nauczania jako przedmiot nadobowiązkowy, ale wkrótce władze wróciły do poprzednich antyreligijnych praktyk.

Drugi dzień sesji otworzył referat Sebastiana Ligarskiego z Ossolineum, który zajął się procesami księży Alojzego Hoszyckiego i Romana Gradolewskiego oskarżonych po wojnie o kolaborację z okupantem niemieckim. Procesy te, niewiele mające wspólnego z praworządnością, posłużyły władzom za pretekst do ataków na całe duchowieństwo i przygotowywały grunt do represji. Z kolei ks. dr Antoni Poniński z Kurii Diecezjalnej we Włocławku mówił o księżach „patriotach” działających w tej części Łódzkiego, która należała do diecezji włocławskiej. Referent scharakteryzował działalność księży, którzy zdecydowali się na współpracę z władzami, rozważał motywy ich postępowania, ukazał również skomplikowane losy kilku z nich.

Zagadnienie roli Kościoła w Łódzkiem w wydarzeniach Października 1956 r. było przedmiotem referatu dr. Janusza Wróbla z Oddziału Łódzkiego IPN. Duchowieństwo i rzesze wiernych wykorzystały względną liberalizację w polityce wyznaniowej do szybkiego przywrócenia nauki religii w szkołach, organizowania pielgrzymek i zjazdów religijnych, pojawiły się ponadto inicjatywy odbudowy katolickich organizacji i stowarzyszeń. Z kolei Leszek Próchniak z Oddziału IPN w Łodzi przedstawił sytuację Kościoła łódzkiego w latach

1957-1965, kiedy to polityka rządzących komunistów ponownie wzięła kurs na zwalczanie religii. Referent zaprezentował liczne przykłady szykan i represji wobec Kościoła podjętych przez władze, które nie cofały się nawet przed stosowaniem brutalnej przemocy, jak to miało miejsce w przypadku likwidacji seminarium w Nowym Mieście n. Pilicą.

Łódzkiemu duszpasterstwu akademickiemu poświęcony był referat dr. Tomasza Toborka z Oddziału IPN w Łodzi. Mówca scharakteryzował ożywione działania organizacyjne w środowisku młodzieży katolickiej w okresie pierwszych lat powojennych, kiedy powstawały w Łodzi kolejne wyższe uczelnie. Przetawił też sylwetki wybitnych duszpasterzy pracujących z młodzieżą, w tym jezuitę ojca Tomasza Rostworowskiego. Sesję zamknął referat dr. Krzysztofa Lesiakowskiego poświęcony obchodom Milenium w diecezji łódzkiej. Referent omówił kolejne etapy przygotowań władz kościelnych dla uczczenia rocznicy chrystianizacji Polski, jak również szeroko zakrojone działania władz, które celowo mnożyły przeszkody podczas przygotowań i robiły wszystko, aby zniechęcić społeczeństwo do uczestnictwa w obchodach. Wbrew tym wysiłkom, prymasa Stefana Wyszyńskiego i innych hierarchów katolickich przybyłych do Łodzi i Tumu witały wielotysięczne tłumy.

Sesja poświęcona sytuacji Kościoła katolickiego w okresie rządów komunistycznym była pierwszym tego rodzaju przedsięwzięciem w Łodzi i wzbudziła duże zainteresowanie. Frekwencja słuchaczy podczas obu dni obrad była duża, a sam przebieg sesji relacjonowały lokalne media. Dowodem zainteresowania była też dyskusja, w której wzięło udział kilkanaście osób. Wnoszono uzupełnienia do poruszanych w referatach zagadnień, domagano się dodatkowych wyjaśnień, wprowadzano sprostowania. Zapis dyskusji znajdzie się obok referatów w planowanym wydawnictwie posesyjnym.